



K Ö N Y V I S M E R T E T Ő

Bűnügyi elemzés, bűnügyi térképészet

(Rachel Boba Santos: Crime analysis with crime mapping
című könyvének ismertetése)

Crime analysis with crime mapping

(Review of the book of the same title by Rachel Boba Santos)

Szabó János

kiemelt főreferens, rendőr alezredes
Országos Rendőr-főkapitányság
szaja-m@freemail.hu



Magyar
Szociológusok
Társasága



Absztrakt

Cél: Az Egyesült Államokban használatos bűnügyi elemzői szttenderdek bemutatása az International Association of Crime Analysts¹ (IACA) szabványalkotó bizottságában részt vevő szerző által írt részletes és a bűnügyi elemzői munka minden aspektusát bemutató tankönyv ismertetésével.

Módszertan: A könyv alapos tanulmányozása és összevetése a magyar bűnügyi elemzői módszertannal.

Megállapítások: A könyv egy teljes értékű tankönyv, amely a bűnügyi térképészet és bűnügyi elemzés teljes és 2014-ben kidolgozott amerikai módszertánán kívül bemutatja az elemzésre mint szakmára vonatkozó, és a bűnügyi elemzőkkel, valamint a rendészeti szervek elemző szerveivel szemben támasztott követelményeket.

Érték: A tankönyvben ismertetett elemzői struktúra és módszertan részleges átfedést mutat a magyar módszertannal, azonban sok olyan lényeges, tanulmányozásra érdemes elemet tartalmaz, amely hasznos lehet a magyar rendőrségen dolgozó bűnügyi elemzők munkájában.

Kulcsszavak: bűnügyi elemzés, bűnügyi térképészet, elemzői módszertan, IACA

¹ A Bűnügyi Elemzők Nemzetközi Társasága egy amerikai székhelyű, több mint 4000 tagot (főleg aktív bűnügyi elemzőket) számláló nemzetközi szervezet.

Abstract

Aim: Introducing the crime analysis standards used in the United States with a detailed textbook that presents all aspects of the work of a crime analyst, written by an author who participates in the standard-setting committee of the International Association of Crime Analysts (IACA).

Methodology: Detailed study of the book and comparison of its content with the Hungarian criminal analysis methodology.

Findings: The book is a full-fledged textbook. In addition, the complete American methodology of criminal cartography and criminal analysis developed in 2014 presents the requirements for analysis as a profession and crime analysts and analytical bodies of law enforcement agencies.

Value: The analytical structure and methodology described in the textbook partially overlap with the Hungarian methodology. However, it contains many essential elements worth studying that can be useful in the work of criminal analysts working in the Hungarian police.

Keywords: analytical methodology, crime analysis, crime mapping, IACA

A bűnügyi információk és statisztikai adatok elemzése olyan tevékenység, amely nagyfokú szakmai felkészültséget, speciális, problémaorientált gondolkodást, kiváló oktatógárdát és megfelelő háttéranyagok meglétét feltételezi. Az elemzési módszerek és technikák elsajátítása nem működhet autodidakta módon, és mindenképp szükséges hozzá egy stabil, érthető keret és ebbe a keretbe foglalt módszertan.

A bűnügyi elemzés hazai története során összesen egy olyan összetett és módszertani ismereteket magában foglaló szakmai anyag született, amely alkalmas volt arra, hogy tankönyvként szolgáljon a bűnügyi elemzők képzéséhez (Kunos, 1997). A 13/2001. számú ORFK utasítás a Bűnügyi Elemzés Szabályzatáról szinte teljesen feldolgozta a Kunos-féle tankönyv anyagát, és azzal együtt közel húsz éven át alapműként szolgált a bűnügyi elemzői szakma számára.

Az idő előrehaladtával az információk mennyiségének ugrásszerű növekedése, az információhordozók és az adatbázisok folyamatos fejlődése új elemzői módszerek és technikák megjelenéséhez vezetett, ami egyszerűen elavulttá tette a korábbi módszertant.

A bűnügyi elemzés új, 23/2018. számú ORFK utasításban foglalt szabályzata megpróbálta újraértelmezni a bűnügyi elemzés kereteit, de néhány új fogalom kívül egyáltalán nem tartalmazott a módszertanra vonatkozó ismereteket (Szabó, 2020; Szabó, 2021). Ezért részben mégiscsak autodidakta módon kellett ezeket az ismereteket megszerezni.

Összességében nagy szükség mutatkozik olyan forrásmunkákra, amelyek segítenek megalapozni a bűnügyi elemzés új szabályzatában megjelenő definícióra épülő bűnügyi elemzői módszertant. Ezek egyike lehet többek között Rachel Boba Santos könyve, a *Crime Analysis with Crime Mapping*, amely immár a negyedik kiadást éli meg a SAGE Publications jóvoltából.

Rachel Boba Santos könyve (2017) gyakorlatilag a bűnügyi elemzés teljes tankönyve, amely nemcsak a fogalmi megjelöléseket tárja elénk igen nagy pontossággal, hanem megmutatja ezek mélységét is. A szerző hitelességét nemcsak az eddigi bűnügyi elemzői és oktatói szakmai tevékenysége mutatja, hanem az is, hogy 2011-ben részt vett a Bűnügyi Elemzők Nemzetközi Társaságának (International Association of Crime Analysts – IACA) ([URL1](#)) sztenderdizációs bizottságának (Standards, Methods, and Technology Committee – SMT) munkájában. Ez a bizottság nem kisebb célt tűzött ki maga elé, mint megalkotni a bűnügyi elemzés teljes spektrumának sztenderdjét, amelyet a bűnügyi elemző szakma egyfajta általános „szabványként” használhat. Rachel Boba Santos felkért szakértője volt annak a csoportnak, amely a bűnügyi elemzés definíciójával és típusaival foglalkozott, így nem meglepő, hogy könyvének ez a fejezete szinte teljes egészében megfelel az IACA 2014-ben kiadott fehér könyvének, amelynek címe „*A bűnügyi elemzés definíciója és típusai*”.

Rachel Boba Santos a Virginia állambeli Redford Egyetem Bölcsészeti és Magatartástudományi Kar Büntető Igazságszolgáltatási Tanszékének helyettes vezetője, valamint a tanszéken belül a rendőrséggel kapcsolatos gyakorlati, eljárási és kutatási módszerek központjának vezetője. Mesterdiplomáját, valamint PhD-fokozatát az Arizonai Állami Egyetemen szerezte pszichológiából. Öt éven keresztül bűnügyi elemzőként dolgozott az arizonai Tempe város rendőrségén. 2000 és 2003 között a Washington DC-ben működő Nemzeti Rendőrségi Alapítvány Bűnügyi Térképészeti Laboratóriumának vezető kutatója és igazgatója volt. Ez idő alatt több projekt vezetője volt a Nemzeti Igazságügyi Intézet, valamint a Közösség-orientált Rendészeti Hivatalnál, olyan témákban, mint a bűnügyi elemzés és bűnügyi térképészet, problémaelemzés, közösségi rendészet, etnikai profilalkotás és családon belüli erőszak. 2003 és 2016 között a Floridai Atlantic Egyetem Kriminológia és Büntető Igazságszolgáltatás karának volt oktatója. Férjével, Dr. Robert Santos-szal együtt az úgynevezett Többretegű Rendészeti Modell (Stratified Policing) megalkotója (Santos & Santos, 2020; [URL2](#)).

Santos a bűnügyi elemzés egészét felölelő könyvét nemcsak ismeretterjesztésre szánta, hanem az kifejezetten tankönyvi jegyeket mutat. Az egyes fejezetek végén röviden összefoglalja azok tartalmát, és az oktatott anyag könnyebb elsajátítása érdekében az olvasottak megvitatására szolgáló kérdéseket tesz fel.

A könyv egész szerkezete logikus és jól felépített. A könyv öt részre oszlik. Az I. rész a bűnelemzés alapjait tartalmazza, beleértve a kulcsfontosságú definíciókat, és – ami magyar viszonylatban teljesen új – foglalkozik a bűnelemzővel mint szakemberrel, és a bűnügyi elemzéssel mint szakmával, s fel is vázolja a jövőre vonatkozó elképzeléseket. Ismerteti a bűnügyi elemzés elméleti alapjait, valamint az elemzés szerepét a bizonyítékokon alapuló rendészeti stratégiákban. A II. rész a bűnügyi elemzésben használt adatokkal és folyamatokkal, a földrajzi adatokkal és a bűnügyi térképészet technikáival, valamint a bűnügyi elemzés eredményével és annak közzétételével foglalkozik. A III. rész a taktikai bűnügyi elemzés módszereit és technikáit tárgyalja, a IV. rész pedig a stratégiai bűnügyi elemzésé. Az V. részben a bűnözés volumenének csökkentését célzó bűnügyi elemzéstípussal, az adminisztratív bűnügyi elemzéssel foglalkozik.

Ami a részletesebb felosztást illeti, az egyes részekben belül a fejezetek számozása nem indul újra, hanem folyamatos. A fejezetek egymásra épülnek, logikus folyamatot képeznek.

Az I. rész fejezetei megalapozzák a könyv további részét. Itt szerepelnek a bűnügyi elemzés ismert definíciói, továbbá bemutatja a bűnügyi elemzés és a bűnügyi térképészet történetét, illetve jövőjét. Abban gyakorlatilag az összes, a bűnügyi elemzés történetével foglalkozó szakértő egyetért, hogy a bűnügyi elemzés alapjait egészen a Londoni Metropolitan Police 1844-es megalakulásáig lehet visszavezetni, ahol a detektíveknek nemcsak az információk felkutatása és összegyűjtése, hanem azok elemzése is feladata volt. A továbbiakban Santos könyvében szinte csakis a bűnügyi elemzés amerikai történelmével foglalkozik, ideértve a két legismertebb nevet August Vollmert és tanítványát, O. W. Wilsont, aki 1963-ban megjelenő *Police Administration* című könyvében először adott definíciót a bűnügyi elemzésnek (Wilson, 1963).

A legérdekesebb ebben a részben, hogy felvázolja a bűnügyi elemzők hierarchiáját, karrierlehetőségeit és helyüket az Egyesült Államok rendészeti szerveinél. Az általa megszólított szakértők, elemzők pedig bemutatják, hogy a különböző amerikai nagyvárosok rendőri egységeinél milyen típusú elemzésekkel találkozhatnak és mely módszereket használják. A könyv korábbi kiadásaival ellentétben, a negyedik kiadásban már szerepelnek az IACA szabványok is.

A további fejezetek áttekintést adnak azokról a kriminológiai elméletekről, amelyekre részben a bűnügyi elemzés módszertanát lehet alapozni, és az egyes rendészeti modellek, mint például a problémaorientált (Problem Oriented Policing) (Goldstein, 1990), a közösségi (Community Policing) (Weisburd & Eck, 2004), a hírszerzésalapú (Intelligence-Led Policing) (Ratcliff, 2008), a prediktív (Harmati és Szabó, 2020), vagy a bizonyíték alapú rendészet (Evidence Based Policing) (Sherman, 1998) kontextusában tárgyalja a bűnügyi elemzést.

A II. részt alkotó négy fejezet a bűnözésben felhasznált adatokkal, az elemzés folyamatával, típusaival, módszereivel, technikáival, a földrajzi adatokkal és bűnügyi térképezés technikáival, valamint az elemzések eredményének topológiájával foglalkozik.

Itt tárgyalja a bűnügyi elemzés folyamatát és különböző típusait (amelyeket az IACA szabványosított 2014-ben), továbbá áttekintést ad a kulcsfontosságú kifejezésekről, a gyakran használt adatok fajtáiról, az elérhető adatbázisokról. De itt szerepelnek a bűnügyi elemzésben általánosan használt hardverek és szoftverek. Önálló fejezetet kapott a bűnügyi térképészet, kezdve a földrajzi adatok jellemzőivel, típusaival, a geokódoláson át a különböző térképészeti módszerekig. Ez a fejezet azért bír különös jelentőséggel, mert a magyar módszertanban talán ez az a rész, amelyik a legkevésbé kidolgozott, és csak egy-két elhivatott kutató, mint például Mátyás Szabolcs vagy Pődör Andrea foglalkozik behatóan a témával. Ellentétben az amerikai módszertannal, amely gyakorlatilag a bűnügyi térképészetre (bűncselekményi minták, sorozatok, forró pontok, közelségi elemzések, földrajzi profilalkotás) épül, és elképesztő mennyiségű szakirodalma van; a magyar gyakorlatban a bűnügyi térképészet elvértve jelenik meg, és nincs alaposan kidolgozott módszertana.

A III. rész fejezetei a taktikai bünelemzés adatait, módszertanát, technikáit és eredményeit ismertetik. Fontos része ennek a résznek az ismétlődő bűncselekmények, a sorozatok, valamint a bűncselekményi minták azonosítása és elemzése. Ennek a résznek a jelentősége abban áll, hogy egy teljesen más nézőpontot kínál a hazai bűnügyi elemzők számára, akik még most is a korábbi, 1997-es keretrendszerbe foglalt módszereket próbálják használni az elemzések során (Mátyás, 2017).

A fejezet nemcsak azt mutatja meg, hogy a bűncselekményi minták (crime pattern) nem kizárólag a stratégiai bűnügyi elemzéshez kapcsolhatók (definíciója szerint az kifejezetten a bűnözés hosszú távú fejlődését vizsgálja), hanem taktikai hatókörben (akár éves, havi vagy heti viszonylatban), és nemcsak országosan, hanem sokkal szűkebb területen (megye, járás, település vagy településrész) értelmezhetők, sőt, sokkal inkább erre a célra használhatók.

A magyar módszertan szempontjából újszerű a bűncselekményi minták definiálása és részletes bemutatása, ugyanakkor eltérő abban a tekintetben, hogy a bűnügyi trendek elemzését kifejezetten kiveszi ebből a kategóriából.

A taktikai bűnügyi elemzés olyan, magyar szempontból újszerű megközelítéseket nyújt, amely felsorolja a személyek és a vagyon elleni bűncselekmények általánosan azonosított mintáit, és megmutatja, hogyan reagál, vagy hogyan kellene reagálna a rendőrség ezekre a mintákra. Konkrét módszertani leírását ad azokról az időbeli és térbeli technikákról, amelyeket az elemzők a bűnözési minták azonosítására és megértésére használnak.

A IV. rész fejezetei azokra a technikákra koncentrálnak, amelyeket az elemzők a bűnözés hosszú távú fejlődésének vizsgálata során alkalmaznak, és bemutatja a stratégiai bűnelemzésben használt legfontosabb statisztikákat. A stratégiai elemzés legfőbb célja az idősorok elemzése során a statisztikai adatokból azonosítható problémák felfedése és az azokra adott válaszok meghatározása. Részletesen bemutatja továbbá a stratégiai elemzések eredményeit, ezek publikálásának módjait, azok tartalmi és formai elemeit.

Az V. rész jelentősen megváltozott ebben a kiadásban. Egy új fejezetet tartalmaz, amely az adminisztratív bűnügyi elemzéssel foglalkozik. Ez a fejezet mutatja be azokat az elemzési módszereket, amelyekkel a bűnügyi elemzők a rendészeti szervek bűnözés csökkentését célzó törekvéseit tudják támogatni. Főleg olyan, statisztikai adatokból készített napi, heti, havi vagy egyéb periodikus elemzések, amelyek nemcsak a bűnügyi, hanem a rendészeti munkában is segítséget nyújtanak, például a járőrútvonalak tervezéséhez, a beavatkozási pontok, fertőzött területek azonosításához és ezzel együtt a rendelkezésre álló források és eszközök optimális felhasználásához.

Santos könyve kimerítően, gyakorlatilag minden részletre kiterjedően tárgyalja a bűnügyi elemző tevékenységet. Mivel alapvetően tankönyvnek készült, ebbéli feladatát maradéktalanul képes ellátni. Érthetően és logikusan fűzi össze az egyes témákat, az elméleti megalapozottság mellett gyakorlati példákkal illusztrálja mondanivalóját.

A recenzió kissé hosszúra nyúlt bevezető szövege nem a véletlen műve. A jelenlegi, kissé kusza helyzetben, amikor a bűnügyi szakterület elemzéssel foglalkozó szervei egymástól függetlenül próbálják kidolgozni az egyes elemzési módszerekre vonatkozó szakmai leírásokat, és a rendészettudományi kutatások sem érzik igazán magukénak ezt a szakterületet – amit a témában megjelenő tudományos publikációk csekély száma is bizonyít –, a magyar bűnügyi elemző szakmának égető szüksége van egy hasonlóan részletes és alapos módszertani útmutatóra. A könyv jelentősége abban is megmutatkozik, hogy a 23/2018. ORFK utasítás definíciói részben az IACA sztenderdjein alapulnak, a könyv pedig szintén ezeket használja. Ezáltal remek alapot nyújthatna a bűnügyi elemzés nemzeti módszertanának kidolgozásához.

Felhasznált irodalom

Goldstein, H. (1990). *Problem-oriented policing*. McGraw-Hill.

Harmati B. & Szabó I. (2020). A prediktív rendészet és az automatizált igazságszolgáltatás. *Belügyi Szemle*, 68(5), 23–37. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2020.5.2>

- Kunos I. (1997). *Bűnelemzés tananyag és példatár a bűnelemző tanfolyam hallgatóinak számára*. Országos Rendőr-főkapitányság.
- Mátyás Sz. (2017). Elmélkedés a bűnözésföldrajz elnevezése kapcsán. *Belügyi Szemle*, 65(9), 115–123. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2017.9.8>
- Ratcliff, J. (2008). *Intelligence-Led Policing*. Willan.
- Santos, B. R. (2017). *Crime analysis with crime mapping*. Sage Publications.
- Sherman, L. W. (1998). *Evidence-based policing: American ideas in policing*. Police Foundation.
- Szabó J. (2020). A bűnügyi kockázatelemzés lehetőségei a rendőrségen. *Rendőrségi tanulmányok*, 3(3), 81–97.
- Szabó J. (2021). A bűnügyi elemzés keretei. In Harmati B., Kovács Szitkay E., Pap A. L. & Papp B. (Szerk.), *Honestas, Humanitas, Humilitas: ünnepi kötet Kerezi Klára tiszteletére* (pp. 180–189). L'Harmattan Kiadó.
- Weisburd, D. & Eck, J. (2004). What can police do to reduce crime, disorder, and fear? *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 593(1), 42–65. <https://doi.org/10.1177/0002716203262548>
- Wilson, O. W. (1963). *Police Administration*. McGraw-Hill Education.

A cikkben található online hivatkozások

URL1: *About the IACA*. <https://iaca.net/>

URL2: *Stratified Policing Resources*. <https://www.radford.edu/content/chbs/home/policepractice/resources.html>

Alkalmazott jogszabályok

13/2001. (X. 2.) ORFK utasítás a Magyar Köztársaság Rendőrsége Bűnelemzési Szabályzatának kiadásáról (hatályon kívül helyezve)

23/2018. (VI. 21.) ORFK utasítás a Bűnügyi Elemzési Szabályzatról

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Szabó J. (2023). Bűnügyi elemzés, bűnügyi térképészet. *Belügyi Szemle*, 71(8), 1503–1509. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2023.8.9>